

Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Eelnõu eesmärk on leevendada erakordselt kõrge diislikütuse hinnast tulenevat mõju Eesti inimestele ja ettevõtetele ning vähendada kõrge kütusehinna kaudu Eesti majandusse kanduvat hinnasurvet.

Eelnõuga nähakse ette diislikütuse aktsiisimäära ajutine langetamine Euroopa Liidu õiguses lubatud minimaalsele maksustamistasemele ehk 330 eurole 1000 liitri kohta. Maksuvähendus kehtiks ajavahemikul 1. novembrist 2026 kuni 30. aprillini 2027.

2026. aasta 1. maist kehtib diislikütuse aktsiisimäärana 428 eurot 1000 liitri kohta. Eelnõuga vähendatakse määrat 98 euro võrra 1000 liitri kohta ehk 9,8 senti võrra liitri kohta.

Euroopa Liidu õiguses sätestatud diislikütuse minimaalne maksustamistase on 330 eurot 1000 liitri kohta. Seega jääks eelnõuga kavandatav määr Euroopa Liidu õiguses lubatud piiridesse. Seaduse vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthäälteenamus.

2. Seaduse eesmärk

Diislikütus on Eesti majanduse toimimiseks oluline sisend. Seda kasutatakse ulatuslikult transpordis, logistikas, põllumajanduses, metsanduses, ehituses ja tööstuses. Diislikütuse hinnatõus suurendab nende tegevusalade kulusid ning võib kanduda edasi kaupade ja teenuste hindadesse.

Kõrge diislikütuse hind ei ole seetõttu üksnes mootorsõidukite kasutajate probleem. Selle mõju ulatub kogu majandusse.

Eelnõu eesmärk on ajutise maksuleevenduse abil piirata välise hinnashoki mõju Eesti ettevõtete kuludele ja tarbijahindadele.

Eelnõu algatajate hinnangul peab maksupoliitika arvestama inimeste ja ettevõtete tegeliku majandusliku olukorraga. Kui kütuse hind tõuseb erakordselt kiiresti väliste tegurite tõttu, siis on põhjendatud kasutada ajutist maksumeedet hinnashoki mõju leevendamiseks.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõuga täiendatakse alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadust sättega, mille kohaselt on diislikütuse ja sellega sama aktsiisimääraga maksustatava kütusesarnase toote aktsiisimäär 1. novembrist 2026 kuni 30. aprillini 2027 330 eurot 1000 liitri kohta.

Kehtiv aktsiisimäär on 428 eurot 1000 liitri kohta. Seega väheneks aktsiisimäär 98 euro võrra 1000 liitri kohta ehk 9,8 senti võrra liitri kohta.

Kui maksuvähendus kanduks täielikult lõpphinda, vähendaks aktsiisimäära muudatus kütuse hinda 12,9 senti võrra liitri kohta. Kuna aktsiis kuulub käibemaksuga maksustatava väärtuse hulka, kaasneks sellega ka käibemaksu vähenemine. 24-protsendise käibemaksumäära juures oleks maksude kogumõju lõpphinnale ligikaudu 12,2 senti liitri kohta.

Tegelik mõju jaehinnale sõltub maailmaturu hinnast, konkurentsiolukorrast ning sellest, millises ulatuses kandub maksuvähendus edasi lõpptarbijale.

Kütuse hinnatõus ja täiendav käibemaksulaekumine

Käibemaksumäär Eestis on 24 protsenti. Kuna käibemaks arvestatakse kütuse maksustatavalt väärtuselt, suureneb kütuse lõpphinna tõustes ka riigile ühe liitri müügilt laekuv käibemaks.

22. septembril 2025 oli Eestis 95 bensiini keskmine hind 1,421 eurot liitri kohta ja diislikütuse keskmine hind 1,282 eurot liitri kohta. 22. septembril 2026 oli Eesti keskmine 95 bensiini hind 1,914 eurot liitri kohta ja diislikütuse hind 2,065 eurot liitri kohta. Tegemist on viimase kättesaadava Euroopa Komisjoni Oil Bulletini nädalase hinnavaatlusega enne käesoleva eelnõu üleandmist.

Seega oli hinnatõus võrreldes eelmise aasta sama ajaga:

- bensiinil 0,493 eurot liitri kohta;
- diislikütusel 0,783 eurot liitri kohta.

24-protsendise käibemaksumäära juures sisaldus 2025. aasta septembri hinnas:

- bensiinil ligikaudu 27,50 senti käibemaksu liitri kohta;
- diislikütusel ligikaudu 24,81 senti käibemaksu liitri kohta.

2026. aasta septembri hinnas sisaldus:

- bensiinil ligikaudu 37,05 senti käibemaksu liitri kohta;
- diislikütusel ligikaudu 39,97 senti käibemaksu liitri kohta.

Seega on täiendav käibemaksulaekumine hinnatõusu tõttu ligikaudu:

- bensiinilt 9,54 senti liitri kohta;
- diislikütuselt 15,15 senti liitri kohta.

Täiendava käibemaksu arvutus

Eesti Varude Keskuse andmetel oli 2025. aastal mootoribensiini tarbimine ligikaudu 280 miljonit liitrit aastas ning diislikütuse tarbimine ligikaudu 970 miljonit liitrit aastas.

Kui kasutada arvutuse aluseks 2025. aasta tarbimismahte, annaks praeguse ja eelmise aasta septembri hinnataseme erinevus:

Bensiin

280 miljonit liitrit $\times$ 0,0954 eurot = ligikaudu 26,7 miljonit eurot täiendavat käibemaksu aastas.

Kuue kuu arvestuses on see ligikaudu 13,4 miljonit eurot.

Käesoleva eelnõuga bensiini aktsiisimäär ei muudeta. Seetõttu jääb see täiendav käibemaksulaekumine riigieelarvesse.

Diislikütus

970 miljonit liitrit $\times$ 0,1515 eurot = ligikaudu 147,0 miljonit eurot täiendavat käibemaksu aastas.

Kuue kuu arvestuses on see ligikaudu 73,5 miljonit eurot.

Kokku

Bensiini ja diislikütuse hinnatõusust tulenev täiendav käibemaksulaekumine oleks nende eelduste kohaselt:

$26,7 + 147,0 =$ ligikaudu 173,7 miljonit eurot aastas

ehk kuue kuu arvestuses:

ligikaudu 86,9 miljonit eurot.

Tegemist on arvutusliku hinnanguga, mis eeldab 2025. aasta tarbimismahtude püsimist ning 2026. aasta septembri hinnataseme püsimist kogu kuuekuulise perioodi vältel.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõu ei sisalda uusi, vähetuntud ega võõrkeelseid termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga kavandatud 330 euro suurune diislikütuse aktsiisimäär vastab Euroopa Liidu õiguses sätestatud minimaalsele maksustamistasemele.

Eelnõu eesmärk on rakendada ajutiselt minimaalset lubatud aktsiisimäära ning seega ei nähta ette maksustamist Euroopa Liidu õiguses lubatud alammäärast madalamal tasemel.

6. Seaduse mõjud

Mõju inimestele ja ettevõtetele

Eelnõu mõjutab positiivselt diislikütuse kasutajaid juhul, kui aktsiisimäära langetus kandub vähemalt osaliselt edasi lõpphinda.

Eelkõige puudutab meede ettevõtteid, kelle tegevuses moodustab kütusekulu olulise osa sisendkuludest.

Mõju võib olla oluline transpordi- ja logistikaettevõtetele, põllumajandusele, metsandusele, ehitussektorile ja teistele tegevusaladele, kus diislikütus on oluline tootmissisend.

Madalam kütusehind võib vähendada ettevõtete kulusid ning pidurdada kütusehinna kaudu tekkivat hinnasurvet kaupadele ja teenustele.

Mõju keskkonnale

Diislikütuse aktsiisimäära ajutine vähendamine võib vähesel määral suurendada diislikütuse tarbimist võrreldes olukorraga, kus aktsiisimäär jääks muutmata.

Meetme eesmärk ei ole siiski suurendada fossiilkütuste pikaajalist kasutamist, vaid leevendada ajutise hinnashoki mõju Eesti majandusele.

Pikaajalised kliima- ja energiapoliitika eesmärgid jäävad kehtima ning nende saavutamist tuleb jätkata transpordi elektrifitseerimise, energiatõhususe suurendamise, taastuvenergia ja muude meetmete kaudu.

7. Seaduse rakendamisega seotud eeldatavad kulud

Seaduse rakendamine ei too riigile kaasa olulisi täiendavaid administratiivseid kulusid.

Muudatus rakendatakse Maksu- ja Tolliameti olemasoleva maksuarvestuse süsteemi kaudu. Eelnõu rakendamisega kaasnev riigieelarve tulude vähenemine sõltub diislikütuse tegelikust müüginahust ja hinnatasemest.

Eelnõu eesmärk on vähendada erakordselt kõrge diislikütuse hinna mõju Eesti inimestele ja ettevõtetele ning piirata selle hinnashoki kandumist kogu majandusse.

Mõju riigieelarvele ja katteallikas

Diislikütuse aktsiisimäära vähendamine 428 eurolt 330 euroni 1000 liitri kohta tähendab aktsiisitulu vähenemist 98 euro võrra iga 1000 liitri müüdud diislikütuse kohta.

Kui lähtuda 2025. aasta ligikaudu 970 miljoni liitri suurusest diislikütuse tarbimisest, oleks kuue kuu otsene aktsiisitulu vähenemine ligikaudu:

$970 \text{ miljonit liitrit} \times 0,098 \text{ eurot} \times 0,5 = 47,5 \text{ miljonit eurot.}$

Kuna aktsiis sisaldub käibemaksuga maksustatavas väärtuses, väheneks aktsiisimäära langetamisel ka käibemaksulaekumine. Selle mõju oleks kuue kuu jooksul ligikaudu 11,4 miljonit eurot.

Seega oleks eelnõu staatiline kogumõju riigieelarve tuludele ligikaudu:

$47,5 + 11,4 = 58,9 \text{ miljonit eurot.}$

Samas on käesoleva arvutuse kohaselt bensiini ja diislikütuse hinnatõusust tulenev täiendav käibemaksulaekumine kuue kuu jooksul ligikaudu 86,9 miljonit eurot.

Seega ületaks kütuse hinnatõusust tulenev täiendav käibemaksulaekumine eelnõu staatilist eelarvemõju ligikaudu 28 miljoni euro võrra.

Eriti oluline on seejuures asjaolu, et bensiini aktsiisimäära eelnõuga ei muudeta. Bensiini hinnatõusust tulenev täiendav käibemaksulaekumine, ligikaudu 13,4 miljonit eurot kuue kuu kohta, jääb täielikult riigieelarvesse.

Seetõttu on kütuse hinnatõusust tulenev täiendav käibemaksulaekumine käsitatav eelnõu ühe võimaliku katteallikana.

Katteallika käsitlemisel tuleb siiski arvestada, et tegemist on arvutusliku hinnanguga. Tegelik käibemaksulaekumine sõltub kütuse hinnast, tarbimismahust, maailmaturu olukorrast, tarbijate käitumisest ning maksuvähenduse tegelikust kandumisest jaehinda.

8. Rakendusaktid

Eelnõu rakendamiseks ei ole kavandatud rakendusakte.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub 1. novembril 2026. a.

Algatavad Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, Jaak Aab, Ester Karuse, Tanel Kiik,
Andre Hanimägi ja ~~Züleyxa Izmailova~~ 24.09.2026. a.

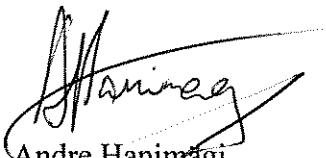
Helmen Kütt

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni aseesimees

Jaak Aab

Riigikogu liige

Andre Hanimägi

Riigikogu liige

Ester Karuse

Riigikogu liige

Tanel Kiik

Riigikogu liige

Züleyxa Izmailova

Riigikogu liige